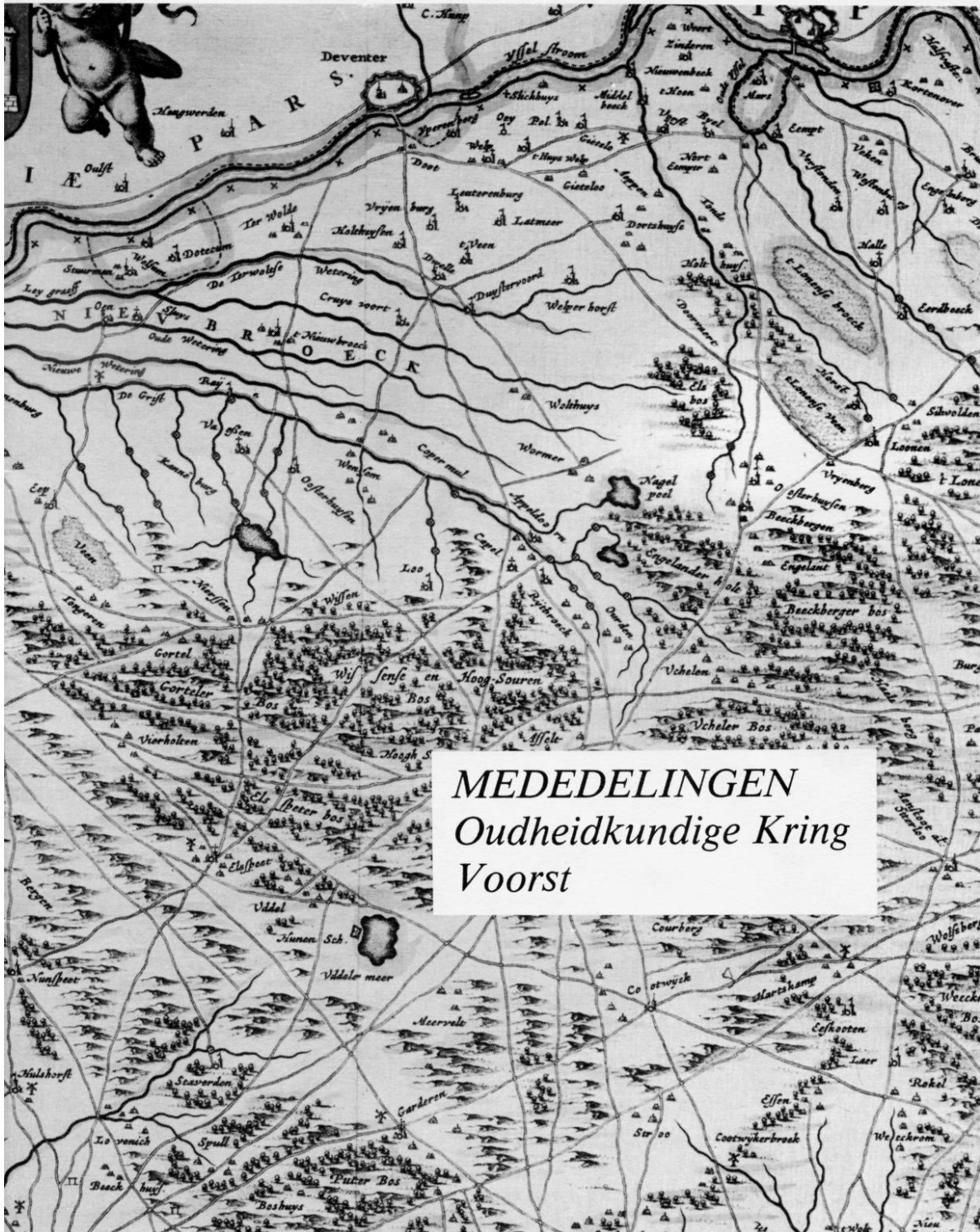

JRG 13 1990
NR. 2

''Kroniijk''

Oudheidkundige kring Doorst

13e jaargang nr. 2

Bestuur:

Voorzitter : Mr C.G. Bieze-van Eek, Rijksstraatweg 103
7391 MK Twello, tel. 05712-
74859 Secretaris : L. Sevenster,
Schakewijkpad 11
7391 TJ Twello, tel. 05712-72037
Penningmeester : B. v/d Hoek, H.W. Iordensweg 47
7391 KD Twello, tel. 05712-71247
Leden : A.J. Bessels, Enkweg 9a Posterenk
Mr J.H. Hermsen, Rozenhoflaan 10 Zutphen
H.J. ten Hove, Tuinstraat 24 Voorst
J. Lubberts, Kon. Wilhelminastr 10 Terwolde
Redactieadres : J. Lubberts, Kon. Wilhelminastraat 10
7396 AJ Terwolde, tel. 05717-1760

De contributie bedraagt Fl 25,-- per persoon. Voor gehuwden of samenwonenden op hetzelfde postadres Fl 30,-.

Inhoud:

Blz 2.	Notulen ledenvergadering 29-3-1990	L. Sevenster
Blz 3.	Oude foto's spreken	L. Sevenster
Blz 4.	In een jaar 1000 foto's	L. Sevenster
Blz 6.	De O.H.K. zoekt de publiciteit	B. v/d Hoek
Blz 6.	Nieuwe uitgaven	J. Lubberts
Blz 7.	Ons fotoarchief	L. Sevenster
Blz 7.	Restauratie van een monument	L. Sevenster
Blz 9.	Tentoonstelling	J. Lubberts
Blz 11.	Najaarsexcursie	J. Lubberts
Blz 12.	de "Poterijen" te Nijbroek	Mr J.H. Hermsen
Blz 17.	Uit de geschiedenis van de dorpskerk te Twello	D. Lekkerkerker
Blz 23.	De Jodenvervolgung	A.W. Peet

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN OVERGENOMEN ZONDER TOESTEMMING VAN DE REDACTIECOMMISSIE.

NOTULEN VAN DE ALGEMENE VER-
GADERING VAN 29 MAART 1990

1. De voorzitter, de heer G. Panhuis, opende de vergadering om 19.30 uur in Wilp.
 2. Mededelingen: De voorzitter deelde mee, dat het niet gelukt is van de af te breken kleuterschool in Bussloo ons club gebouw te maken.
 3. + 4. De notulen van de ledenvergadering van 1989 en het jaarverslag 1989 werden accoord bevonden.
 5. Het uitgedeelde exploitatie-overzicht werd door de aanwezigen bestudeerd en zonder verder opmerkingen voor accoord gepasseerd.
 6. + 7. De Staat van bezittingen en schulden en de begroting gaven weinig reden tot discussie. Wel werd door de leden de opmerking geplaatst, dat we vanwege het negatieve saldo, mogelijkerwijze te veel interen in te korte tijd. Vooral de oorlogstentoonstelling van 3 - 6 mei zal veel gaan kosten, omdat er geen inkomsten tegenover staan, want de toegang zal gratis zijn. Men adviseert het bestuur de Oorlogs-Kronijck voor niet-leden flink hoog te prijzen.
 8. + 9. Het verslag van de kascontrolecommissie door de heren Huisman en Hazelaar was positief, de financiële zaken waren prima voor elkaar. Men had een opmerking: De gift van Fl 1.000,- voor de kadastrale atlas hoort bij de reserves. De 2 heren zullen ook in 1990 de kas controleren, de heer Mulder werd benoemd tot reservelid.
 10. De nieuwe contributieregeling werd door de leden voor accoord aangenomen. De regeling wordt voor 1990:
 - a. de contributie voor 1 persoon blijft Fl 25,-/jaar
 - b. voor 2 personen op hetzelfde postadres wordt het Fl 30,-/jaar, maar dan ontvangt men 1 Kronijck per uitgave
 - c. men kan ook als echtpaar Fl 50,-/jaar betalen en dan krijgt men 2 Kronijcken van elke uitgave.
 11. Het punt Bestuursverkiezing verliep naar wens. De heer Bessels was aftredend maar herkiesbaar, hetgeen gebeurde, hij zal als penningmeester aftreden. Het nieuw benoemde lid, de heer B. van der Hoek, zal deze functie gaan vervullen. De heer Bessels werd hartelijk bedankt voor het jarenlang prima verzorgen van de financiën. Ook werd met applaus afscheid genomen van de heer Kloosterboer, gedurende 7 jaar een zeer goed bestuurslid.
 12. Rondvraag: Mevr. de Buyzer vroeg of het mogelijk is onze oude foto's regelmatig in een krant te plaatsen. Volgens de heer Haverkamp is een puzzelfoto voor de lezers zeer attractief. Het Bestuur zal zich over deze vragen buigen.
 13. De heer Bessels richtte lovende woorden tot de scheidende voorzitter, de heer Panhuis. In zijn bestuursperiode is veel werk verzet, gelukkig blijft de heer Panhuis nog actief als leider van de veldnamcommissie. Tot slot werd door de leden de nieuwe voorzitter, mevr. Mr C.G. Bieze, benoemd. Zij dankte voor het geschonken vertrouwen en beloofde haar beste krachten aan de O.H.K. Voorst te geven.
-

Na de pauze werden dia's, gemaakt van oude foto's, vertoond. De volgepakte zaal genoot van de prachtige toelichtingen door de heren Haverkamp, Hazelaar, Huisman, Lubberts en Sevenster.

Al met al een zeer succesvolle jaarvergadering.

L. Sevenster.

OUDE FOTO'S SPREKEN

Op het vliegveld Teuge is bij de afdeling Voorlichting nog een aardig boekje voor Fl 7,50 te koop.

Het boekje "Luchthaven Teuge, international airport", 5 oktober 1979 een verharde baan, geeft in het kort een overzicht van de geschiedenis van 1933 tot 1979 van het vliegveld Teuge. Het bevat 62 bladzijden en zeer veel foto's.

Geslaagd van links naar rechts: R. Ankersmit, W. Graft.

In het boekje ontbreekt onze oude foto. Het geeft het moment weer, waarop Ru Ankersmit, industrieel in Deventer het eerste vliegbrevet met een motorvliegtuig krijgt uitgereikt in 1938 in Teuge. Hij wordt hier gefeliciteerd door zijn Twentse instructeur van de Nationale Luchtvaart School, de heer Willem Graft. Deze instructeur kwam met zijn toestel, een Pander PH-AJB (een eenmotorige anderhalfdekker), een dag in de week naar Teuge om motorvlieglessen te geven.

De foto werd ons welwillend ter beschikking gesteld door de heer H. Vrieling uit Deventer.

L. Sevenster.

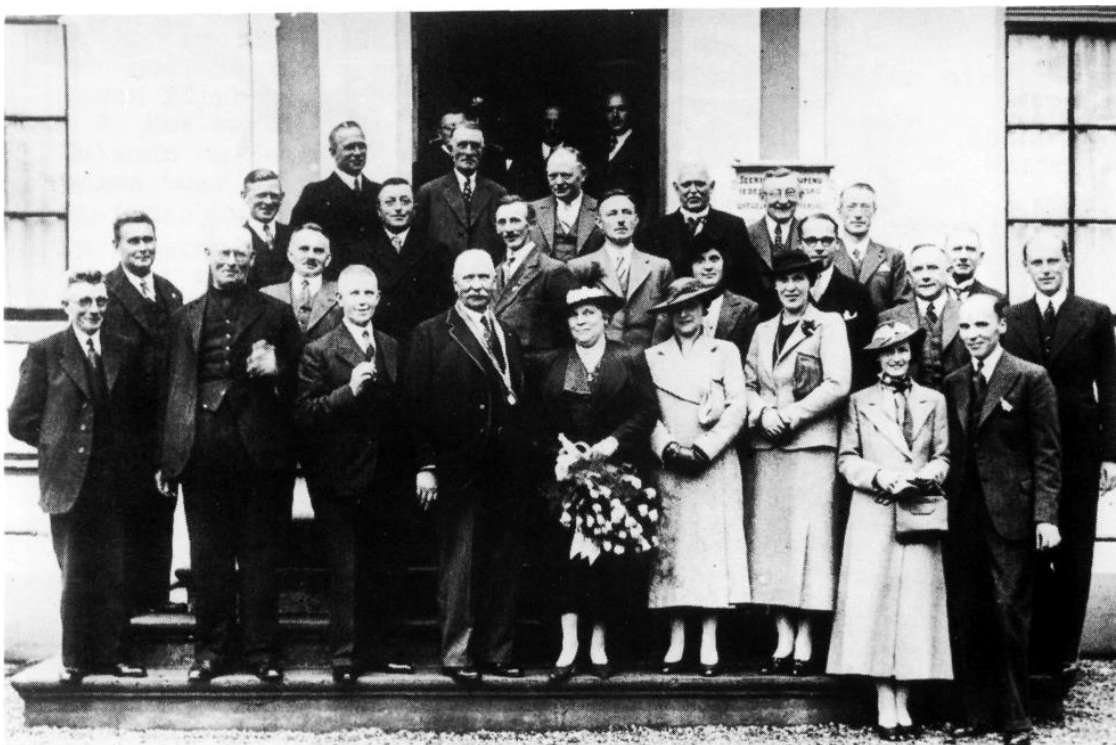
IN EEN JAAR 1000 FOTO'S

Zoals bekend zijn we op 1 september 1989 gestart met het verzamelen van oude foto's uit overheids- en partikuliere verzamelingen.

Het mooiste is echter wanneer er weer een familiealbum wordt aangeboden om te worden overgefotografeerd. Zoiets is spannend, trouwfoto's uit de dertiger jaren, schoolfoto's, het huis voor de afbraak of de verbouwing, naar de fokveedag of een dorpsfeest met een optocht uit 1946.

In goed overleg met de eigenaar houden we rekening met de privacy.

De afgedrukte foto's, formaat 13 x 18 cm, worden per dorp gerubriceerd en door mevr. A. Hofenk gecodeerd en op fiches gezet, zodat we een bepaalde foto snel terug kunnen vinden. Op dit moment hangen de oude foto's in openbare plaatsen in de dorpen en buurtschappen: Wilp, Posterenk, Teuge, Nijbroek

Afscheid Mr A.C. Baron van der Feltz 2-8-1937

en Terwolde, voor de andere dorpen zoeken we nog een geschikte plaats.

Per 1 september 1990 beschikten we over iets meer dan 1000 foto's en hierbij plaatsen we het 1000 ste exemplaar.

Op 2 augustus 1937 nam burgemeester Mr A.C. Baron van der Feltz afscheid als hoofd van de gemeente Voorst en hij werd toen opgevolgd door zijn zoon Mr G.J.W. Baron van der Feltz.

De volgende personen staan op de foto afgebeeld:

1. raadslid Boschker	21. dochter baron A.C. v/d Feltz
2. Nijdeken	22. Weroerman
3. wethouder Brill	23. dochter baron A.C. v/d Feltz
4. ????	24. zoon Mr L.A.S.J. baron v/d Feltz
5. Brouwer	25. Meulenbroek
6. Beker	26. baronesse v/d Feltz
7. Wolters	27. Meilink
8. secretaris Lucas	28. baron van Voorst tot Voorst
9. ontvanger Bremen	29. de "nieuwe" burgemeester
10. Nagtegaal	30. baron van Sytzama
11. Jansen	
12. de "oude" burgemeester	
13. van het Einde	
14. dir gem werken van der Wal	
15. Franssen	
16. mevr baronesse v/d Feltz	
17. bode Velders	
18. wethouder Veen	
19. Voorthuis	
20. dochter baron A.C. v/d Feltz	

Het fotoprojekt is één van onze werkcommissies, daarnaast vindt het veldnamenonderzoek o.l.v. ons lid, de heer G. Panhuis plaats, gestadig wordt er doorgewerkt.

De 4 personen van de archiefwerkgroep "oude huisnummers" hebben het gebied ten noorden van de lijn Teuge, Twello, Steenenkamer in kaart gebracht.

Door dit werk kan men het huidige adres bepalen van het woonhuis van Jan Hendrik Wiltink, dat als C48 genoteerd staat in het bevolkingsregister uit de jaren 1900 - 1910 van Terwolde-Nijbroek.

De overgang van cijfers en letters naar straatnamenregistratie heeft in de gemeente Voorst plaats gevonden in 1953.

L. Sevenster.

DE OUDHEIDKUNDIGE KRING ZOEKT DE PUBLICITEIT

Tijdens de Klompenweek te Twello was de Oudheidkundige Kring Voorst te vinden in een kraam aan het begin van de Duistervoordseweg. Hier werd enig klein gereedschap en huisraad uit de vaste kollektie van de Kring getoond, benevens een serie foto's van verdwenen en nog bestaande windmolens uit onze gemeente. Ook uit onze kollektie oude foto's waren in een drielijsten enkele zeer mooie exemplaren aanwezig, waaronder ook de juist in die week ontwikkelde 1000 ste foto.

Voor de mensen die aan dit evenement hebben meegewerkt waren het vier erg drukke feestdagen, die ze overigens niet graag hadden willen missen. De stemming was uitstekend, het weer werkte ondanks diverse dreigende uitspraken op radio en tv over regen en wind erg mee. Er was erg veel goed contact met voorbijgangers, hetgeen ons weer veel oude foto's en verhalen over vroeger opleverde.

Tijdens deze dagen lieten zich 18 mensen inschrijven als lid van de Kring, dit betekent een flinke uitbreiding in het ledenbestand. Deze nieuwelingen wil ik vanaf deze plaats van harte welkom heten in ons midden.

Dit initiatief van het bestuur, dat als proef begon, verdient een vervolg te krijgen, niet alleen tijdens de Klompenweek in Twello, maar ook tijdens evenementen in de andere kernen van de gemeente Voorst.

Het bestuur zoekt daarom naar enkele actieve leden, die bereid zijn een commissie te vormen met als taak het vroegtijdig verzamelen van alle op stapel staande evenementen en samen met het bestuur de mogelijkheid uit te werken ons daar te presenteren.

B. van der Hoek.

NIEUWE UITGAVEN

Er zijn twee nieuwe uitgaven te melden betreffende de geschiedenis van de gemeente Voorst. Ter gelegenheid van de ingebruikneming van de nieuwgebouwde molen te Terwolde, is door de molenstichting een boekje uitgegeven genaamd:

"Molenhistorie van Terwolde" geschreven door Mr. J.H. Hermsen. Het boekje behandelt achtereenvolgens de verdwenen molen aan de Molenweg, de zogenaamde molens van Siebelink, de molen op de Wijk, de Ooievaar en vervolgens de herbouw van de molen de Ooievaar, die op 6 april 1973 geheel afbrandde. De prijs is Fl 15,--. Het boekje bevat 68 blz. en is voorzien van foto's.

De tweede uitgave behandelt de geschiedenis van het dorp Teuge. Het is een uitgebreid vervolg op het vorige boekje van Teuge genaamd "op den Toega". De nieuwe uitgave heet "van op den Toega naar Teuge". Het boekje is geschreven door de heer J.J. Speelziek. De prijs is Fl 17,--.

De redactie adviseert u om eens met Sinterklaas te praten over deze uitgaven.

J. Lubberts.

ONS FOTO ARCHIEF

Helaas hebben we geen reacties ontvangen op de foto, waarop een schip te zien was op de IJssel ter hoogte van Terwolde.

Wel hebben we reacties ontvangen over de foto met de gemeente stoomwals erop. Hierop staan afgebeeld van links naar rechts: H. Bruntink, Appen; Jurriens, Voorst; D. Schoonheden, Gietelo; K. Ketting, Posterenk; H. Penterman, Appen; Hissink, Voorst en op de wals D. Smies, Voorst.

De nieuwe puzzle luidt: Wie staan op onderstaande foto afgebeeld?

Deze foto ontvingen wij uit de collectie van Piet Coldewey, bewoner van het buitengoed "de Parkelaer" in 't begin dezer eeuw.

J. Lubberts.

RESTAURATIE VAN EEN MONUMENT

Twee van onze leden, de heren H. ten Have en L. Sevenster, hebben vanaf de instelling van een gemeentelijke monumenten-commissie in 1984 zitting gehad in deze adviserings-commissie voor het College van B. en W.

In de periode 1984 tot 1990 werden van de 487 te beoordelen woningen, boerderijen, landhuizen of winkeltjes foto's gemaakt en inlichtingen vergaard. Alle gegevens kwamen bij de commissie, bestaande uit 8 personen waaronder een provinciaal werkende deskundige uit Arnhem, ter tafel.

In de herfst van 1990 stelde het College van B. en W. van de Gemeente Voorst de definitieve gemeentelijke momumentenlijst vast met 236 objecten.

Een van die objecten is een zeer oude schuur bij de boerderij "Grevenweerd" van de familie Ten Have aan de Middendijk in Nijbroek. Deze schuur moest worden gerestaureerd, terwijl er geringe financiële middelen beschikbaar waren. Om de kosten te drukken heeft het Bestuur van onze Vereniging aangeboden te helpen waar dat mogelijk was. In overleg met de aannemer Bouwman werd besloten, dat de 4 a 5000 stenen door vrijwilligers zouden worden afgebikt. Dit gebeurde in de maanden september en oktober op woensdagen en zaterdag.

Stenenbikkers op de "Grevenweerd" of "Aaltjeshoeve".

De herbouw van de met riet gedekte schuur werd in oktober gestart en is inmiddels voltooid. Het oude complex, boerderij met de ernaast staande schuur, is weer een echt gemeentelijk monument en zeer de moeite waard om te zien.

Hierbij een foto van de woensdagploeg van de bikkers.

Van links naar rechts de heren G.J. Kempink, A.H. van Brink, J. Lubberts, de boer H.W.J. ten Have en L. Sevenster.

Rechts staat mevr. A. Hofenk-Konijnenberg die steeds heeft meegeholpen als een "echte keer'l".

Het werk van de vrijwilligers (leden en niet-leden van onze vereniging) werd door een ieder zeer op prijs gesteld, want ook uit dit praktijkwerk blijkt, dat onze O.H.K. een levende club van mensen is.

L. Sevenster.

TENTOONSTELLING

Naar aanleiding van het feit dat wij 45 jaar geleden bevrijd zijn van de Duitse overmacht heeft de Oudheidkundige Kring, ter herinnering hieraan, een tentoonstelling ingericht. Deze tentoonstelling werd ingericht in een leegstaande school, "Het Kwetternest", bij de markt te Twello. Een lokaal werd verzorgd door de lagere scholen in de gemeente Voorst en twee lokalen werden ingericht door de Oudheidkundige Kring.

Het ene lokaal was geheel ingericht met oorlogsfolders, kranten, bonnen en verder allerlei schriftelijke informatie betreffende wereldoorlog twee, aangevuld met enkele voorwerpen zoals parachutes, uniformen etc.

Veel bezoekers op de Tentoonstelling van de Oudheidkundige Kring.

Het tweede door ons ingerichte lokaal bevatte een collectie foto's betreffende de gemeente Voorst in oorlogstijd. Foto's van Nederlandse militairen, neergekomen vliegtuigen, de overtocht bij Wilp en nog vele anderen. Dit werd aangevuld met voorwerpen die door militairen gedurende de oorlog werden gebruikt. Van zeep tot granaathuls, van richtinstrumenten voor geschut tot voorwerpen van het russische leger. Tevens was er een stand met vliegtuigen die in de Tweede wereldoorlog bij de diverse luchtmachten in gebruik waren.

Deze, door burgemeester van Blommestein met een kanonschot geopende tentoonstelling, werd een groot succes. Ondanks het zeer warme weer en allerlei grote evenementen rondom, zijn er veel bezoekers geweest, die zich zeer lovend uitlieten over deze tentoonstelling.

Het zou zeker op zijn plaats geweest zijn om alle medewerkers hier nogmaals te noemen, maar plaatsgebrek weerhoudt mij hiervan. Wel hebben alle niet-leden die ons gratis geholpen hebben een kleine attentie ontvangen. Wel wil ik vanaf deze plaats allen die hieraan meegewerkt hebben nogmaals hartelijk bedanken voor de vele uren die zij hieraan besteed hebben. Sommigen zelfs dagen.

Deskundige uitleg van de grote animator van deze tentoonstelling, de heer Kloosterboer.

Wanneer we na afloop de balans opmaken, dan moet gezegd worden, gezien de reacties van de bezoekers, waaronder ook Canadezen, dat deze tentoonstelling zeer geslaagd was. Door velen werd het bestuur aangemoedigd om meer tentoonstellingen te organiseren, namelijk ook over andere onderwerpen de geschiedenis betreffende.

Na al dit positieve is er echter ook een keerzijde. Dit soort tentoonstellingen al zijn ze nog zo eenvoudig van opzet, gaan de draagkracht van onze vereniging ver te boven. Ondanks dat velen ons op allerlei manieren geholpen hebben en velen er

dagenlang pro deo mee bezig geweest zijn, zijn de Kosten voor een kleine vereniging als de onze veel te groot. Hoewel de kosten voor onze vereniging te groot waren kunnen we toch spreken van een zeer succesvolle activiteit. Daarom ook zou het interessant zijn wanneer we met elkaar wegen konden vinden, waardoor het in de toekomst mogelijk blijft zoiets te organiseren.

Gelijktijdig met de tentoonstelling is er een extra Kronijck verschenen, geheel gewijd aan de Tweede wereldoorlog. Ook hieraan is door een aantal mensen veel werk besteed zoals het verzamelen van foto's en tekst bij particulieren, maar ook archieven zijn doorgezocht. Het bestuur heeft 1000 Kronijcken laten drukken welke bijna allemaal verkocht zijn. Er zijn nog maar een paar exemplaren voor verkoop beschikbaar. Ook hier mogen we, gezien de reacties, spreken van een succesvolle uitgave. Doch ook hier speelt weer het financiële plaatje. De kosten van drukken en alles wat er verder nog bijkomt, zijn hoog. Desondanks heeft het bestuur de verkoopprijs zo laag mogelijk gehouden, opdat de prijs de aanschaf niet in de weg zou staan. Gelukkig hebben we met deze Kronijck zo ongeveer quite gespeeld, ook al omdat er dit jaar geen drie zoals gewoonlijk maar twee Kronijcken verschijnen. Dus enerzijds weer een succesvolle activiteit, maar anderzijds problematiek gezien de kosten.

J. Lubberts.

NAJAARSEXCURSIE

Deze herfst hebben we als eerste activiteit van onze vereniging een bezoek gebracht aan Terwolde en wel in het bijzonder aan de boerderij Kolkestein en de N.H. kerk te Terwolde. Het punt van samenkomst was cafe-restaurant "Dorpszicht", waar tevens alle deelnemers een kopje koffie aangeboden werd. Vanaf deze plaats had men ook een prachtig uitzicht op "Kolkestein" zoals deze kolossale boerderij hier in het IJssellandschap ligt. Na een welkomswoord door onze voorzitter wandelde men naar "Kolkestein". Er waren zoveel deelnemers, dat men de groep in tweeën moest splitsen en binnen deels in vieren.

Wij zijn de fam. Appelo dan ook zeer dankbaar dat wij de boerderij van buiten en van binnen mochten bekijken. Namens de vereniging werd de fam. Appelo de "oorlogskronijck" aangeboden. Tevens verraste de heer Sevenster de fam. met een aantal foto's van de boerderij. De rondleiding werd door eigen leden verzorgd. Binnen werd de rondleiding verzorgd door de heer Lubberts en buiten door de heren Sevenster en Zwart.

Vervolgens wandelde men naar de kerk om deze te bezichtigen. Ook hier heeft de heer Lubberts een korte toelichting gegeven op geschiedenis en bouw. Eerst kwam het hoofdgebouw, oorspronkelijk romaans, later gotisch, vervolgens de uitbreiding met een sacristie en later nog de consistorie kamer en als laatste de gevangenis of arrestantencel achter tegen het schip. Bij het interieur werd aandacht besteed aan o.a. het mooie orgel, de preekstoel, het doopvont en muurschilderingen, die groten-deels nog onder de witkalk verscholen zitten.

Door meerdere deelnemers werd gevraagd om hetgeen tijdens de rondleiding verteld werd in de Kronijck te plaatsen. Wat betreft "Kolkestein" kan ik meedelen dat in een van de eerstvolgende Kronijcken een uitgebreid verhaal komt. De geschiedenis van de kerk zal wat langer op zich laten wachten.

Boerderderij "Kolkestein" 1983.

Gezien de reacties van de deelnemers, er waren tussen de zeventig en tachtig deelnemers, kan men van een zeer geslaagde middag spreken. Na het slotwoord van onze voorzitter bleven velen nog een tijd napraten.

J. Lubberts.

POTERIJEN NIJBROEK WAS EEN KLOOSTERBOERDERIJ

Vorig jaar kwam een einde aan de eeuwenoude boerenhistorie van het Nijbroekse erve De Poterijen. Het hooggelegen huisperceel met boerenwoning behoort thans toe aan J.H. Dalhuisen uit Nijbroek. Deze wil het oude boerenhuis door restauratie terugbrengen in oude staat.

Dat is niet zonder reden: de Poterij en is een boerenhuis van monumentale waarde. In het bijzonder beschikt het pand nog over een goed bewaarde onderschuur: een door het schilddak gedeeltelijk overkapte nis in de achtergevel, die is ontstaan doordat de deeldeuren ten opzichte van de muurlijn van de achterwand zijn teruggeplaatst en die werd gebruikt voor de berging van paardetuig en landbouwgereedschappen.

In 1830 telde de gemeente Voorst nog 86 boerderijen met zo'n archaische onderschuur: 1 in Wilp, 7 in Voorst, 9 in Twello, 23 in Nijbroek en 46 in Terwolde. Daarvan zijn er thans welgeteld 5 over. Navolgende bijdrage schetst de historie van erve De Poterijen. Deze historie weerspiegelt in hoge mate de vroegere economische en politieke machtsverhoudingen in Nijbroek: de boerenplaats was in de Middeleeuwen een bezitting van het klooster van Monnikhuizen en na de Reformatie een pachtboerderij van gefortuneerde Deventernaren. Eerst in de vorige eeuw kwam het eigendom van de boerenplaats in boerenhand.

Onderschuur Poterijen.

SCHENKING

Het voormalige Nijbroekse erve De Poterijen ligt verscholen in het Neerbroek tussen de Middendijk en Veluwse dijk. De plaats is vanaf de Middendijk bereikbaar door een 600 meter lange laan, die aan weerszijden is beplant met hoogopgaande eiken en die al voorkomt op een kaart uit 1802.

Al van verre is te zien waarom De Poterijen behoort tot de 21 Nijbroekse huizen, die bij de laatste grote overstroming van Nijbroek in 1814 niet in het water stonden: de huisplaats ligt op een aanzienlijke verhoging. De ophoging kan erop wijzen, dat De Poterijen al is gesticht, voordat in 1328 werd begonnen met de ontginning en drooglegging van Nijbroek. De Poterijen bestond zeker al in 1342. In dat jaar schonk de Gelderse hertog Reinald II het net gestichte Karthuizer-klooster van Monnikhuizen bij Arnhem diverse goederen en renten in Nijbroek. In de schenkingsakte van 17 juli 1342 zijn die goederen niet bij name genoemd; maar uit de latere goederenstaten van het klooster kan men afleiden, dat de Poterijen deel uitmaakte van de in 1342 geschonken goederen.

MONNIKHUIZEN

Door de schenking kreeg het klooster van Monnikhuizen een aanzienlijke invloed op de historische ontwikkeling van Nijbroek. Zo verkreeg het convent groot belang bij een goede waterstaatsorganisatie in en rond het drassige komgrondengebied van Nijbroek: de aan het klooster geschonken goederen brachten immers meer op als de waterstaatszorg daar goed was geregeld. Bijgevolg is het klooster van Monnikhuizen verantwoordelijk geweest voor alle belangrijke waterstaatkundige werken in Nijbroek en omgeving, zoals de aanleg van de weteringen en de bouw van sluizen. Er is nog een middeleeuws handschrift bekend waarin staat dat de sluis van Nijbroek van 1370 " werd gemaekt van die van Monnikhusen".

Voorts verkreeg het klooster in de 15e eeuw het - in oorsprong grafelijke - recht om de richter van Nijbroek te benoemen. Daardoor kreeg het convent directe invloed op de bestuurlijke gang van zaken in Nijbroek. Tenslotte had het klooster aanzienlijke kerkelijke invloed in Nijbroek: het klooster van Monnikhuizen besliste wie in Nijbroek werd aangesteld als pastoor. Daarnaast had de prior van het convent het collatierrecht uit de Nijbroekse St. Agatha-vicarie.

GRONDBEZIT

De grondslag van deze verreikende invloed werd gevormd door het kapitale Nijbroekse grondbezit van Monnikhuizen. De Kloosterlanderijen besloegen een oppervlakte van bijna 300 ha. Uit vele andere landerijen trok het klooster tienden. Tenminste 6 grote boerenplaatsen behoorden het klooster in volle eigendom toe: de Poterijen, de Eeuwhorst, de Steunenbergh, de Geere, de Sluize en de Leugenbrug. Ook de molen op de Geere was van het klooster. Voor het beheer van deze bezittingen stichtte het klooster aan de zuidkant van het dorp een hoofdhof. Deze heette de Hoff of het Spijker. Dit was een omgracht boerderijcomplex met spijker, dat diende voor de periodieke opslag van de tiend- en pachttopbrengsten.

Later vond men hier het Huis de Fransenburg. Nog heden wordt de weg, die naar het voormalige hofcomplex leidde, gekend als de Monnikenweg. Na de reformatie zijn alle Nijbroekse kloostergoederen onder beheer gekomen van de Gelderse overheid. Dat heeft 150 jaar geduurd.

LAMBERT BASTIAANS

In 1737 werden de voormalige kloosterbezittingen in Nijbroek door de Staten van Veluwe in veiling gebracht. De meeste goederen werden gekocht door Deventer particulieren. De Poterijen werd gekocht door een gefortuneerde koopman uit Deventer. Zijn naam was Lambert Bastiaans.

De Poterijen besloeg toen een oppervlakte van 33 bunder. Bastiaans kocht eerst de ene helft van de plaats en in 1739 de andere helft. Het was niet de enige investering van Bastiaans. Tussen 1737 en 1757 bouwde de Deventer koopman in de buurt van de Benedenste Kruisweg een waar grondimperium op.

De Poterijen april 1938.

Behalve de Poterijen kocht hij in 1737 ook de voormalige kloosterboerderij de Eeuwhorst (33 morgen). Kort nadien kocht hij de kapitale boerenplaats Scherffs Erve, die nu wordt gekend als het Hoge Huis. De 3 boerenplaatsen vormden samen een nagenoeg aaneengesloten complex van ruim 100 ha. Het Hoge Huis vormde het middelpunt: in dit boerenhuis richtte Bastiaans althans een landheerskamer in voor zijn periodieke zomer- en jachtverblijf. Naast de Poterijen, het Hoge Huis en de Eeuwhorst investeerde Bastiaans nog in diverse andere Nijbroekse erven. Zo kocht hij ook de Steunenberg, de Ziele, de Leugenbrug en vele stukken los land. Voorts werd Bastiaans eigenaar van de Wilpse erven het Schol en de Kribbe en van de Teugse boerenplaats Klein Hondschoten.

Lambert Bastiaans stierf in 1769. Zijn nalatenschap was kapitaal. Omdat zijn huwelijk met de Deldense artsendochter Judith de Ryger kinderloos bleef, vererfde het Nijbroekse goederenbezit van Bastiaans in 1769 op de vier kinderen van zijn broer Albertus Bastiaans: Johanna, Geertruid, Lambertus en Judith Bastiaans.

NAAM

De langstlevende nicht Judith Bastiaans verkreeg tenslotte alle bezittingen. Judith Bastiaans was gehuwd met de Deventer koopman Hendrik Lamberts. Ze bewoonde een huis aan de Brink. Waarschijnlijk is eerst in de tijd van Judith Bastiaans de naam Poterijen ontstaan. De voorhands eerstbekende vermelding van die naam dateert althans uit 1813. Tot dan werd de boerenplaats gekend onder zijn oorspronkelijke naam: de Bouwing of de Bouwhof. Die naam bestond al in de middeleeuwen en komt herhaaldelijk voor in archiefstukken van het Convent van Monnikhuizen. De naam werd in de middeleeuwen algemeen gebruikt ter aanduiding van een boerenplaats. Wellicht moet de geestelijke vader van de naam Poterijen worden gezocht in de familie Bastiaans. Opmerkelijk is althans dat ook een andere bezitting van Judith Bastiaans - het Schol te Wilp - omstreeks 1780 werd toegerust met de bijnaam de Poterijen. De Poterijen is een minder gebruikelijke benaming van een boomkwekerij. Letterlijk heeft het woord de betekenis van een bed, waar jonge bomen worden gekweekt. Wellicht moet erve de Poterijen in Nijbroek ook met die betekenis in verband worden gebracht. Bekend is althans, dat omstreeks 1830 een groot deel van de boerenplaats met houtopstanden was beplant. En al in 1739 werd de plaats aangeduid als "de Bouwhof, met plantagien en holtgewas".

BOEDELSCHEIDING

Judith Bastiaans overleed 9 jaar na haar echtgenoot op 6 april 1799. De kapitale nalatenschap vererfde op haar vier kinderen: Albertus, Jan, Anna en Bartha Lamberts. Uiteindelijk kwam het hele familiebezit in handen van de jongste en langstlevende dochter Bartha Lamberts. Deze was gehuwd met Mr. Coenraad Cock uit Deventer. Bartha Lamberts overleed 5 maart 1841. De waarde van haar nalatenschap werd getaxeerd op ruim Fl 360.000,-. Tot het vermogen behoorde 415 ha. grond, waaronder het buitenverblijf Hof te Hengforden onder Olst, 3 huizen aan de Brink en Polstraat te Deventer, de Wilpse erven het Schol en de Kribbe en 5 Nijbroekse boerenplaatsen: de Poterijen, de Steunenbergh, de Ziele, het Hoge Huis en de Leugenbrug. De waarde van de Poterijen werd getaxeerd op Fl 30.048,-. Bij de scheiding van de kapitale boedel viel het familiebezit uiteen. Het werd verdeeld onder de 6 kinderen van Bartha Lamberts. Zo werd Erve het Schol te Wilp toegescheiden aan dochter Anna M.G. Cock, die was gehuwd met de Deventer kantonrechter Mr. W.H. Cost Iordens, die in 1851 de grondslag legde voor het thans nog bestaande buitengoed Het Schol. De Poterijen werd toegescheiden aan Unica Wilhelmina Maria Cock. De boerenplaats besloeg toen nog steeds, net als in de middeleeuwen, een oppervlakte van 33 bunder. Tot de plaats behoorde echter niet meer het boerenhuis. Het huisperceel was kort voordien

afgesplitst. Waarschijnlijk is dit de reden, waarom in de akte van scheiding sprake is van "het gewezen erve de Poterijen". Unica Cock was getrouwd met de Amsterdamse koopman Barend Dijk. Hun zoon Mr. Nicolaas Hendrik Dijk, advocaat te Amsterdam, werd omstreeks 1860 eigenaar van de landerijen van de Poterijen.

HOFMEIJER

Het boerenhuis behoorde toen in eigendom toe aan de weduwe van Jan Willem Hofmeijer. In 1865 verpachtte Mr. Dijk de landerijen aan deze weduwe Hofmeijer. Het pachtcontract bleef be waard. Mr. Dijk verpachtte 21 bunder land. De weduwe Hofmeijer betaalde daarvoor Fl 750,- per jaar. De familie Hofmeijer, afkomstig van erve Het Hoge Wold te Nijbroek, behield de eigendom van erve de Poterijen tot omstreeks 1925. Daarna is het pand met omliggende grond in handen gekomen van de familie Bosch. Zwier Bosch was de laatste boer van de Poterijen. Hij overleed vorig jaar. Daarmee kwam voor de Poterijen een einde aan een meer dan 600 jaar oude boerenhistorie.

Mr. J.H. Hermsen.

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE DORPSKERK TE TWELLO deel 15

GERARDUS KEPPELIUS

De eerste predikant van Twello, van 1592 tot 1600, was Gerard (van) Keppel, in kerkelijke stukken op z'n latijns geschreven: Gerardus Keppelius. Waar en wanneer hij geboren werd, wie zijn ouders waren, welke opleiding hij genoot, dit alles heb ik (nog) niet kunnen achterhalen. In ieder geval behoorde hij niet tot de adellijke familie van Keppel. Mogelijk was hij een verwant van de laatste pastoor van Nijbroek Reinier van Keppel. Voor het eerst lezen we zijn naam in de notulen van de provinciale synode van Overijssel, op 24 maar 1584 te Kampen gehouden. Onder punt 5 wordt daar vermeld, dat een drietal personen in deze vergadering geëxamineerd, tot de kerkdienst toegelaten en met oplegging van handen bevestigd werden. De een werd terstond predikant te Kampen, de tweede, later, te Deventer maar van de derde, Gerard van Keppel, wordt zo iets niet vermeld. Hij verdwijnt geheel uit ons gezichtsveld. Zeven jaar later, in 1591, duikt hij weer op en wel in Zutphen, als predikant.

In mei van dat jaar werden achtereenvolgens Zutphen en Deventer door de troepen van Maurits ingenomen. De veelgeplaagde Ysselstreek was daarmee van de Spanjaard verlost. Een periode van herstel en wederopbouw brak aan, ook op kerkelijk erf. Reeds in 1579 was te Zutphen de reformatie doorgevoerd. Petrus Gellius (Faber) de Bouma was er predikant geworden. Maar na vier jaar was door verraad van een deel der burgerij de stad weer spaans geworden en het hervormingswerk geheel teniet gedaan. De predikant werd zelfs gevangen genomen en pas weer vrijgelaten na betaling van een hoog losgeld (700 leeuwendalers, d.i. ongeveer Fl 2.000,-). Het bedrag kwam er, mede dank zij de royaliteit van Deventer. Intussen was de Bouma uitgeweken naar Oost-Friesland, zijn geboortestreek.

Hij werd daar predikant in de plaats Lser. Maar de Zutphenaren bleven hem beschouwen als hun dominee. Na de bevrijding in 1591 deed men dan ook een beroep op hem om terug te keren, wat op korte termijn uiteraard onmogelijk was.

De stad had wel direct iemand nodig om de geruïneerde gemeente op te bouwen. Bekwame predikanten waren in die jaren echter uiterst schaars. Men probeerde eerst (wat in die tijd meer gebeurde) voor enige tijd van elders een predikant te lenen. Maar noch Arnhem, noch Harderwijk, Amersfoort, Kampen, Den Haag konden hulp bieden. Men zocht het over de grenzen, in Westfalen, de Palz. Tevergeefs. Toch was er kort nadien in Zutphen een predikant: Gerard van Keppel. Van waar hij kwam, vonden we nergens vermeld. Van Keppel werd tijdelijk aangesteld, in afwachting van de gehoopte terugkeer van de Bouma. Met zijn vrouw betrok hij een huis in de binnenstad. In diezelfde tijd kwam er een tweede predikant, Hermanus Avercamp uit Dokkum. De Nieuwstad werd zijn werkterrein. Hij werd (wat toen gebruikelijk was) op proef aangesteld. Men wilde zich eerst overtuigen van 's mans gaven. Die bleken niet mee te vallen. Hij werd dan ook nooit officieel bevestigd.

Na een paar maanden waren de predikanten zo ver dat een kerkeraad gevormd kon worden. Ouderlingen en diakenen werden gekozen. Een van de eerste besluiten was een generaal pardon voor alle Zutphenaren, die tijdens de spaanse bezetting hun geloof ontrouw geworden en naar de rooms-katholieke kerk teruggekeerd waren. Over het verblijf van van Keppel in Zutphen is verder niet veel te berichten, alleen, dat hij erg hoopte er te kunnen blijven. Misschien verwachtte hij wel, dat mede door zijn arbeid de vorige predikant enigszins in vergetelheid zou raken. Dat was dan een misrekening. Had hij misschien toch niet de kwaliteit van een stadspredikant van wie bovendien verwacht kon worden, dat hij vanuit Zutphen aan de reformatie van de dorpen in de Graafschap leiding zou geven?

Binnen het jaar (27 mei 1592) bracht ds de Bouma op aandrang van velen een bezoek aan zijn oude gemeente. Het gesprek met de magistraat leidde tot een overeenkomst. Hij zou verkrijgen: 1. vrij wonen in het huis, dat nu door de van Keppels bewoond werd, 2. een traktement van 400 carolusguldens, alsmede 6 molder rogge en 8 molder gerst. Datum van ingang: zodra hij zich met gezin in Zutphen gevestigd had. Twee dagen eerder al had de burgemeester van Keppel bij zich ontboden en hem meegedeeld, dat aangezien Petrus hier weer tot de kerkdienst aangenomen was, hij (Keppel) "nhu mher sine geluicken wolde" d.i. zijn dienst alhier nu afsluiten (beëindigen) wilde. Hij kreeg voor zijn werk in Zutphen een bedrag van 300 gulden. Ook spoorden de heren hem aan nu elders de dienst te gaan waarnemen en daarin niet nalatig te zijn. In zijn antwoord bedankte van Keppel de magistraat, dat zij tot dusver van zijn dienst gebruik had gemaakt, maar wilde wel opmerken, dat men hem over de beëindiging van zijn taak eerder had moeten inlichten. Bescheiden vroeg hij zijn dienst nog enige tijd te mogen voortzetten, tot hij zijn jaar in Zutphen had volgemaakt nl tot Jacobi (25 juli). Het zal hem zijn toegestaan, te-

meer daar de Bouma geen haast maakte om te komen. Overigens behoefde van Keppel niet te vrezen brodeloos te worden. Het gerucht van beëindiging van zijn werk had Deventer bereikt. Daar zocht het stadsbestuur een predikant voor Twello het dorp aan de overkant van de Yssel. Men zond nu een deputatie naar Zutphen om met van Keppel over een eventueel beroep naar Twello te spreken. De uitkomst was gunstig en op 20 juni besloot de kerkeraad van Deventer "op het be-

N.H. Kerk Twello 1988.

livenn van myn herenn die burgemeesteren dat gerardt Keppel tot eenen dienaar des woorts in Twell sall beroepen werden".

Op 21 juli gaf de kerkeraad van Zutphen aan van Keppel wegens zijn vertrek naar Twello een attestatie (een goed getuigschrift) mee, "dewijl hy hem onstraffelyck ende gesont in leven ende leer gedraegen heeft".

De van Keppels bleven nog een paar weken. Het werden geen prettige weken. De vrouw van de Bouma was haar man naar Zutphen vooruitgereisd, mogelijk om een en ander te regelen voor de verhuizing. Of ze nu bij de van Keppels logeerde of elders in de stad, ze ontmoetten elkaar nogal eens, al was het maar vanwege het huis. Dit leidde tot spanningen. Van Keppel kon niet verkroppen, dat hij na een jaar van werken om de gemeente enigszins op orde te brengen, het veld moest ruimen. Zijn vrouw dacht er net zo over. Ze toonden hun misnoegen in woord en gebaar, ook tegen hun gast. Er werd over

gepraat, ook in de kerkeraad. Ds Avercamp moest een onderzoek instellen en bij de vrouw van de Bouma informeren naar de ware toedracht. Daarna zou "Gerhardus selffs in den kerckenraet geroepen worden ende sijnes ampts broederlijk vermaent worden". Not. 17 aug.
Niet lang daarna zal van Keppel naar zijn nieuwe werkkring in Twello vertrokken zijn en aldaar door de (toen nog enige) predikant van Deventer, Michael Keckius, bevestigd zijn. In elk geval voor 11 september, want in een brief van het stadsbestuur van die datum wordt hij voluit "diener des gotlichen Woertz tho Twelle" genoemd.

Intussen waren nieuwe problemen gerezen. Wat was namelijk het geval? Kort nadat de deputatie uit Deventer bij van Keppel in Zutphen was geweest en hem bereid gevonden had om predikant in Twello te worden, kwam vanuit Arnhem ds Fontanus bij hem om in opdracht van het Hof te overleggen over een nieuwe standplaats. Hij viste achter het net en was daar zeer verstoord over. Waar bemoeiden de Deventer heren zich mee? Twello was Gelders gebied. De invoering van de hervorming daar en de aanstelling van een predikant behoorde tot de competentie van het Gelderse Hof. Er werd een brief naar Deventer gestuurd (d.d. 27 juli 1592). Uit de inhoud blijkt, dat het Hof vermoedde, hoe het stadsbestuur tot die stap gekomen was: oudtijds, voor de hervorming benoemde de proost van het kapittel van Deventer een pastoor voor Twello. Dit recht, zo stelde men, was bij de hervorming overgegaan op de stedelijke overheid. Deze had nu een predikant voor dit dorp benoemd.

Het Hof was het daar helemaal niet mee eens. Dat Deventer het recht had een predikant voor Twello voor te dragen (het recht van collatie) daarover was te praten, maar het recht te benoemen was uitsluitend aan het Hof te Arnhem voorbehouden. Of de heren daar rekening mee wilden houden en niet op de ingeslagen weg verder gaan. Ten antwoord zette het stadsbestuur in zijn brief van 3 augustus zijn standpunt uiteen: Al sinds eeuwen vielen de 4 dorpen Wilp, Twello, Terwolde en Nijbroek, hoewel Gelders, in kerkelijk opzicht onder de jurisdictie (rechtsmacht) van het kapittel van Deventer en hebben ze nooit tot het dekenaat Veluwe behoord. Daarom rustte op Deventer nu de verantwoordelijkheid in de 4 genoemde dorpen de "algemene gereformeerde christelijke religie" in te voeren en daar deden ze hun best voor, zoals het Hof daarmee doende was voor de rest van de Veluwe. Maar het werk moest wel in goede onderlinge harmonie verlopen. De een mocht de ander niet in zijn rechten en privileges tekort doen. Wat Twello betrof: de magistraat zag niet in waarom zij niet zonder voorweten en bewilliging van het Hof een predikant daar zou mogen aanstellen.

Tenslotte liet zij nog even fijntjes voelen, dat zij in ijver voor de reformatie niet onderdeed voor het Hof, integendeel het overtrof. Een paar dagen geleden nog had zij een priester hoewel zoon van een Deventer burger, de stad uitgewezen, omdat hij zich verstout had op het kasteel Sinderen onder Voorst de heer van Sweten en de Vrouwe van Sinderen in een particuliere samenkomst in de echt te verbinden. Hij had zich verweerd met het argument, dat hij door het Hof beroepen en toe-

laten was als predikant van Voorst, hetwelk, aldus de brief, "wij dan toch niet en konden geloeven, vinden oick niet guet, dat solcke personen in enige kerckendiensten gestelt worden". Daar kon het Hof het mee doen.

Enige weken later schreef het stadsbestuur over deze zaak aan de Gelderse synode, op 11 september te Nijbroek bijeen. In de brief uitte het zijn verwondering over het feit, dat de predikanten van Twello en Nijbroek, hoewel niet vallend onder het gezag van de synode, ook ter vergadering geroepen waren; en ook over het feit, dat zonder hun voorkennis in Nijbroek vergaderd werd. Dit had niet gemogen.

Toch hadden ze ervan afgezien de beide predikanten een verbod tot deelname op te leggen. Dit zou de voortgang van het evangelie in deze streek belemmeren. Voor deze keer mochten ze er bij zijn en aan de besprekingen deelnemen. Ook zou namens Deventer en de vier dorpen ds Keckius aanwezig zijn en het Deventer standpunt toelichten. Of hij er ook geweest is en het woord gevoerd heeft, weten we niet. De synodale stukken zwijgen erover. Wel wordt de afwezigheid van van Keppel vermeld. Hoe het hem te moede was, blijkt uit dit zinnetje in de notulen: "Keppelius staet noch in twijfell van sijnen dienst tot Twello". Hij wist niet waar hij aan toe was. Zijn positie was twijfelachtig. Van die competentiestrijd was hij de dupe. Onschuldig. Ook het Hof had, blijkens uitlatingen, niets tegen hem. Hij had het in Zutphen goed gedaan. Van het Hof had hij best dominee in Twello mogen worden, als Deventer maar niet dwars lag en een recht opeiste, dat alleen het Hof toekwam.

Van Keppel werd helemaal de dupe, toen het Hof doorzette. In een brief (d.d. 20 november) beval het de schout van Voorst de kerspellieden van Twello te vermanen binnen 14 dagen een bekwaam persoon tot predikant voor te dragen, "urn by ons aangenaemen ende nae behoeren bestedicht (bevestigd) te worden". Reageerden de Twellonaren niet, dan zou het Hof hun een kerkendienaar toezenden. Hiermee was van Keppel als onrechtmatig predikant terzijde geschoven, niet alleen werkeloos maar ook brodeloos gemaakt. De inkomsten uit pastorieën en vicariegoederen mochten hem niet betaald worden. Deventer was buiten spel gezet. De magistraat reageerde met een brief (d.d. 27 november). Daarin herhaalde hij eerst zijn ons nu wel bekende standpunt, maar bond wel iets in. Hij verklaarde nu er geen bezwaar tegen te hebben, dat wanneer er in een van de 4 dorpen een predikant benoemd moest worden, het Hof daarin gekend zou worden. Maar op zijn beurt verzocht hij nu het Hof, nu het van plan was op eigen autoriteit een dominee in Twello te plaatsen, dit niet te doen buiten Deventer om. Had het Hof niet in zijn brief van 27 juli uitdrukkelijk het recht van voordracht van een predikant door de stad erkend? Bovendien was het voor de stad van groot belang zich er van te vergewissen, dat in de naburige dorpen goede, in de leer gezonde personen in het ambt werden gesteld. En weer voerde de magistraat de paap van Voorst ten tonele. Deze man, door het Hof als "predikant" toegelaten, richtte door zijn roomse ideeën en gebruiken niet alleen in het dorp geestelijke schade aan, maar was ook voor de omliggende steden een gevaar. Burgers konden in verleiding gebracht worden eens een reisje

naar Voorst te maken. Zo iets mocht hier niet gebeuren. Daarom werd het Hof dringend verzocht in de 4 dorpen geen predikant te stellen "buyten unsere vorweten, wille ende beliven". Het Hof antwoordde per 8 januari 1593. Het zette alle feiten nog eens op een rij. Hier volgen er enkele: 1. De opvatting, dat de jurisdictie van het kapittel van Deventer over de veluwse dorpen Wilp, Twello, Terwolde en Nijbroek bij de hervorming op de Deventer overheid was overgegaan, is onjuist. De reformatie heeft zulke rechten juist afgeschaft. De 4 dorpen staan in wereldlijk en kerkelijk opzicht onder hun eigen (Gelderse) overheid. 2. Het Hof erkent bij een benoeming van een predikant voor Twello het recht van Deventer er een voor te dragen, zodat het Hof hem kan examineren en eventueel benoemen. Deventer heeft echter nooit van Keppel voorgedragen, maar hem op eigen autoriteit benoemd. 3. Het Hof kan hem niet als wettig predikant erkennen en heeft het vaste recht de Twellonaren te verzoeken een ander persoon voor te dragen. Hier blijkt: de zaak zat muurvast; de een gaf de ander niets toe. Maar niemand had er vrede mee. Men besloot een ontmoeting te arrangeren voor een gesprek. De partijen reisden elkaar halverwege tegemoet, troffen elkaar in Zutphen (28 februari). Het werd daar een "lanckwillige communicatie", d.w.z. een zeer moeizaam gesprek. Beide bleven bij hun standpunt.

Toch kwam het (mogelijk met het oog op de moeilijke positie van van Keppel?) tot een zekere doorbraak: het Hof erkende van Keppel, dan wel niet rechtens (de jure) maar wel in feite (de facto) als predikant van Twello en besloot het verbod hem de inkomsten uit de geestelijke goederen te laten genieten op te heffen. Een uitkomst voor de man, al zou het nog een poos duren voor hij er profijt van had.

De zaak zelf sleepte zich nog een paar maanden voort, tot van Keppel zelf de knoop doorhakte. Op de synodevergadering van september te Arnhem verklaarde hij, dat hij als predikant van Twello voortaan zich zou onderwerpen aan en zich voegen bij de Arnhemse classis en de Gelderse synode. Tegelijk verzocht hij het Hof het arrest op de geestelijke goederen in die plaats op te heffen, zodat hij zijn salaris kon ontvangen. Zo kon hij eindelijk ongestoord in Twello een gemeente gaan opbouwen. Daarover een volgende keer.

D. Lekkerkerker.

Bronnen

bij 1. Reitsma en van Veen : Acta Prov. Synoden deel V bl. 194

Gem. archief Zutphen : Resoluties van de kerkeraad van Zutphen over 1591 en '92.

Regesten van de raadsresoluties over 1591 en '92. Rijksarchief Arnhem : Huisarchief van der Capellen

inv. 37. Brieven van ds Fontanus te Arnhem i.v.m. de moeilijkheden in 1591 een predikant voor Zutphen te bekomen.

bij 2. Gem. archief Deventer: Dossier inv. nr R I 72. Brieven van het Hof te Arnhem aan de Deventer magistraat en afschriften van brieven aan het Hof i.v.m.

de aanstelling van van Keppel
tot predikant van Twello in 1592
en '93.
Acta van de kerkeraad van Deven-
ter over 1592.
Regesten van raadsresoluties
over 1592.

Reitsma en van Veen : Acta Prov. Synoden deel IV bl 31
en 40.

DE JODENVERVOLGING

"Allen gaan zij naar een plaats,
allen zijn zij uit het stof,
en tot stof zullen zij wederkeren."

Deze woorden uit het bijbelboek Prediker (3:20) sieren de gevel van het mataheir- of dodenhuisje van de Joodse begraafplaats aan de Diepenveenseweg te Deventer. Slechts weinigen zullen, bij het betreden van deze begraafplaats in de jaren dertig van deze eeuw, vermoed hebben hoezeer deze woorden in slechts enkele jaren bewaarheid zouden worden. En hoe!

In 1933 was in Duitsland Adolf Hitler aan de macht gekomen en deze voerde aldaar een hetze tegen de Joodse bevolking. Van de slechte toestanden na de Eerste Wereldoorlog in Duitsland kregen zij de schuld. Deze hetze vond zijn hoogtepunt in de nacht van 9 op 10 november 1938 toen in nazi-Duitsland de synagogen brandden. Etalageruiten van Joodse winkels werden aan diggelen geslagen, winkels geplunderd en andere bezittingen van Duitse Joden geschonden. Mensen werden geslagen en geschopt en velen gearresteerd of in het ergste geval om het leven gebracht. Vanwege het vele gebroken glas zal deze nacht als de "Kristallnacht" de geschiedenis ingaan. De wereld reageerde geschokt, maar blijkbaar niet geschokt genoeg. De treiterijen en pesterijen jegens de Joden gaan door en ook op ander gebied begint nazi-Duitsland zich steeds meer te manifesteren.

OORLOG

In hetzelfde jaar 1938 wordt Oostenrijk tot "Anschlusse" bij haar noorderburen gedwongen en het Sudetenland bezet. Dan is het een tijd rustig, maar er broeit iets. In de loop van 1939 wordt duidelijk wat; oorlog in Europa. Op 28 augustus van dat jaar kondigt de Nederlandse regering de algehele mobilisatie af en op 1 september valt Duitsland onder een voorwendsel Polen binnen. Het land wordt onder de voet gelopen en haar grondgebied wordt verdeeld tussen Duitsland en de Sowjet-Unie ingevolge het Hitler-Stalin pact. De bondgenoten van Polen, Groot-Brittannie en Frankrijk verklaren Duitsland op 3 september 1939 de oorlog. De Tweede Wereldoorlog is hiermee een feit.

In Nederland, dat strikt neutraal is, net als in de jaren 1914-1918, is men op zijn hoede en op alles voorbereid. Tot eind maart 1940 blijft het, ondanks toenemende geruchten van een Duitse aanval, rustig. Op 9 april 1940 wordt Denemarken,

- gevolgd door Noorwegen bezet. Nederland houdt zijn hart vast, -
blijven we neutraal of valt Duitsland ons ook aan ?
In de nacht van 9 op 10 mei 1940 komt aan deze illussie een
eind. De Duitsers overschrijden vanuit het oosten de Neder-
landse grens. Na vijf dagen oorlog en het vernietigende bom-
bardement en de daarop volgende vuurstorm op Rotterdam capi-
tuleert het Nederlandse leger. De Duitse bezetting is een
feit.

Valk van Spiegel 1942. Van links naar rechts: Betsy van Spiegel, Henri van Spiegel, Sara van Spiegel-de Leeuw, Eva de Leeuw-van Spiegel en zittend Max van Spiegel.

EERSTE MAATREGELEN

De Duitsers is er alles aan gelegen zo correct mogelijk over te komen, maar al gauw volgt de eerste maatregel tegen de Joodse bevolking. Vanaf 1 juli 1940 mogen joden geen deel meer uit maken van de luchtbeschermingsdienst. Een vrij onschuldige maatregel; maar toch. De volgende maatregel komt op 28 augustus 1940. Joden mogen niet meer als ambtenaar worden aangesteld of worden bevorderd. In oktober moeten alle ambtenaren de zogenaamde Arier-verklaring tekenen. Hieraan geeft 99% van de ambtenaren gehoor. In november worden alle Joodse ambtenaren op staande voet ontslagen. Op 22 november 1940 moeten alle Joodse ondernemingen worden geregistreerd, gevolgd op 10 januari 1941 door de registratie van de Joodse burger zelf. Bijna alle joden geven hieraan gehoor.

In Amsterdam breekt als gevolg van treiterijen van de W.A. der N.S.B, jegens de Joodse bevolking en de daarop gehouden razzia op 22 en 23 februari 1941 de "Februaristaking" uit. Na enkele dagen wordt deze neergeslagen. De joden staan echter niet meer alleen in de ongelijke strijd tegen de bezetter.

Vanaf 1 mei 1941 mogen Joodse beoefenaars van de zogenaamde vrije beroepen alleen nog voor geloofsgenoten werken. Op 31 mei 1941 volgt dan een verbod om te baden in zee-, strand- en zwembaden. Er verschijnen bordjes met erop de tekst "Voor Joden verboden" of "Joden niet gewenscht". In april 1941 wordt voor personen boven de 15 jaar het persoonsbewijs verplicht gesteld. Men is verplicht dit bewijs bij zich te dragen en op verzoek te tonen. Het persoonsbewijs is voorzien van naam, adres, beroep, geboortedatum en -plaats, handtekening, een pasfoto met duidelijk zichtbaar het linker-oor en tweevingerafdrukken, waarvan er een op een blauw omrand gekarteld zegel achter de pasfoto is bevestigd. De Joodse burgers krijgen er bovendien een grote J in gestempeld. De legeskosten bedragen Fl 1,-.

ISOLATIE

Met ingang van augustus 1941 komen er aparte Joodse scholen en in september worden alle openbare gelegenheden voor joden verboden. Vanaf 1 mei 1942 zijn de joden verplicht tot het dragen van de zogenaamde "Jodenster". Deze ster, gemaakt van gele stof met daarop getekend een zwarte zespuntige ster met het opschrift "JOOD", is gemaakt door bewoners van het gheto van Warschau. Deze ster moet zichtbaar op borsthoogte op de bovenkleding worden bevestigd en wel aan de linkerkant. De door de Duitsers ingestelde Joodse raad wordt belast met de verspreiding van de sterren. Ze kosten vier cent per stuk. (De Joodse raad stond onder voorzitterschap van de Amsterdamse diamantair A. Asscher en de uit Deventer afkomstige en in Amsterdam levende prof. dr. David Cohen. Zij diende om de rust en orde te handhaven onder de joden. De Duitsers gebruikten de Joodse raad voor haar anti-joodse maatregelen.) De isolatie van de Joodse gemeenschap is nu compleet. Twee maanden later, juli 1942, begint de massale deportatie naar Duitsland, Oostenrijk en Polen. Men krijgt de oproep om zich te melden voor "tewerkstelling" in Duitsland. Velen geven hieraan geen gehoor, waarop de Duitsers tot razzia's overgaan. Ondanks de razzia's weigeren ook nu nog velen zich te melden. Hierop stellen de Duitsers een avondklok voor joden in met ingang van september 1942. Vanaf 8 uur 's avonds dient men thuis te zijn. De mensen worden nu uit hun huizen gehaald. Welke taferelen zich hierbij afspelen laat zich raden. De niet-joodse Nederlanders, die geen sympathie voor de Duitsers koesteren of met hen samenwerken, moeten machteloos toezien hoe hun Joodse medeburgers worden behandeld.

DE GEMEENTE VOORST

In de gemeente Voorst en met name in de dorpen Twello en Voorst vestigden zich in de negentiende eeuw enige Joodse gezinnen afkomstig uit Deventer en Zutphen. Zij hielden zich voornamelijk bezig met de veehandel en het slachten van vee. In Voorst is dit de familie Samuel en in Twello de aan elkaar verwante families Van Spiegel en Vredenburg.

Ze raken al gauw ingeburgerd en worden volledig in de dorpsgemeenschap opgenomen. Alleen de Joodse godsdienst onderscheidt hen van de niet-joodse bevolking. Na 1900, als het Nederlandse volk mobieler en zich sociaal en maatschappelijk

bewust wordt, vestigen zich meer joden, van elders afkomstig, in de gemeente. Zo benoemt de gemeente Voorst aan haar nieuwe slachthuis in Twello in de jaren twintig een Joodse keurmeester, de heer Jacob de Jonge. De Van Spiegels laten zich ondertussen ook niet onbetuigd. In 1909 sticht de vrouw van Mozes van Spiegel, Sara Esther de Horst, met geleend geld van haar zoons Valk, Hijman (Hijn), Bram en Isaac, de Twellose Exportslachterij "Van Spiegel & Zoon". De slachterij exporteert veel baconspek per spoor en schip naar Engeland. Door de onbeperkte duikbootoorlog van de Duitsers tegen de Engelsen met ingang van 1917 raakt de slachterij in moeilijkheden. Een oplossing komt als de familie Zendijk uit Olst, die daar een slachterij heeft en aandelen in de Twel-

Vleeswarenfabriek van Spiegel (nu Coveco) 1964.

lose Exportslachterij bezit, de firma in 1919 overneemt onder de naam Twellose Exportslachterij Zendijk & Zonen. Hijman van Spiegel komt in de directie, Bram van Spiegel wordt veeinkoper en Isaac van Spiegel vertegenwoordiger. Andere van Spiegels die van zich doen spreken zijn Jaap en zijn beide zusters Claartje en Sophie van Spiegel. In Twello noemt men ze ook wel het pendule- of olie en azijnstel. Jaap was namelijk een kop groter dan zijn beide zusters. Ze hadden de slagerij van hun ouders aan de Rijksstraatweg voortgezet en vestigden zich op oudere leeftijd aan de Klokkenkampsweg op "Het Valkhof". In 1936 schonken zij het noordelijke gedeelte van het voormalige "Domineesbosje" gelegen tussen Domineestraat en Klokkenkampsweg, aan de gemeente vanwege goede wederzijdse betrekkingen. In 1939 werd er zelfs een muziektent in geplaatst. Dit stukje bos, beter bekend als het "Spiegelbosje" is, hoewel sterk verwaarloosd, nog steeds aanwezig. Wanneer dan ook de eerste maatregelen tegen de joden volgen, reageert het overgrote deel der Voorster bevolking met ontzetting. In augustus 1941 wordt het aan joden verboden een horecagelegenheid te bezoeken. De heer H.M. Nijpels, eigenaar van cafe-uitspanning "het Paviljoen" gelegen aan de Rijksstraatweg te Twello, wei-

gert in eerste instantie een bordje "Voor Joden verboden" op te hangen. Na bedreiging van Duitse zijde wordt het alsnog, maar met de grootste tegenzin, opgehangen. Als aan de joden beperkt winkelbezoek wordt opgelegde (tussen 3 en 5 uur 's middags), doen niet-joodse burens de noodzakelijke boodschappen. Men probeert er van te maken wat er van te maken valt. Wanneer de Duitse maatregelen drastischer worden, ziet men om naar andere mogelijkheden om de Joodse bevolking te helpen. Dit gebeurt zowel van joodse als van niet-joodse zijde. Een van de mogelijkheden is onderduiken.

E. PLETTE EN V. VAN SPIEGEL

Op het gemeentehuis te Twello werkt op de secretarie de heer E. Plette uit Terwolde. Als gemeente-ambtenaar komt hij regelmatig in aanraking met de van Duitse zijde afgekondigde maatregelen jegens de Nederlandse bevolking. Verder is hij bestuurslid van het Algemeen Arbeidersziekenfonds voor Deventer en omstreken, het A.A.Z.D. In hetzelfde bestuur heeft zitting Valk van Spiegel, neef van de Twellose Van Spiegels en woonachtig in Deventer. Hij is vertegenwoordiger in schoenen. Bovendien is hij het zionisme toegedaan, een beweging onder de Joodse bevolking, die sinds de eeuwwisseling voortdurend van zie laat horen. De zionisten en na 1933 de Palestina Pioniers, de z.g. Chaloeziem, wilden in Palestina een eigen Joodse staat stichten. Daartoe zochten zij bij boeren en tuinders in de omgeving van Deventer een stageplaats om zich te bekwamen in de land- en tuinbouw. Deze stagiaires genoten veel sympathie bij de plaatselijke bevolking. Vanaf 1919 was er een tuinbouwgroep van 11 personen rond de stad Deventer werkzaam, o.a. bij tuinder Jansen in de Dernhorstlaan te Twello. Beide mannen kenden elkaar goed en hebben door hun levensinstelling en door hun werk goede contacten opgebouwd met hun omgeving. Als beiden besluiten om hun verdrukke medemens te helpen, komen deze contacten goed van pas. Ze proberen onderduikadressen te organiseren en voor de nodige papieren te zorgen. Hoewel Valk van Spiegel van joodse afkomst is, loopt hij door zijn gemengde huwelijk minder gevaar dan zijn geloofsgenoten. Wel moet hij zich op gezette tijden op het politiebureau melden en mag hij Deventer niet verlaten. Telefonisch en binnen de gemeentegrenzen van Deventer probeert hij zich in te zetten.

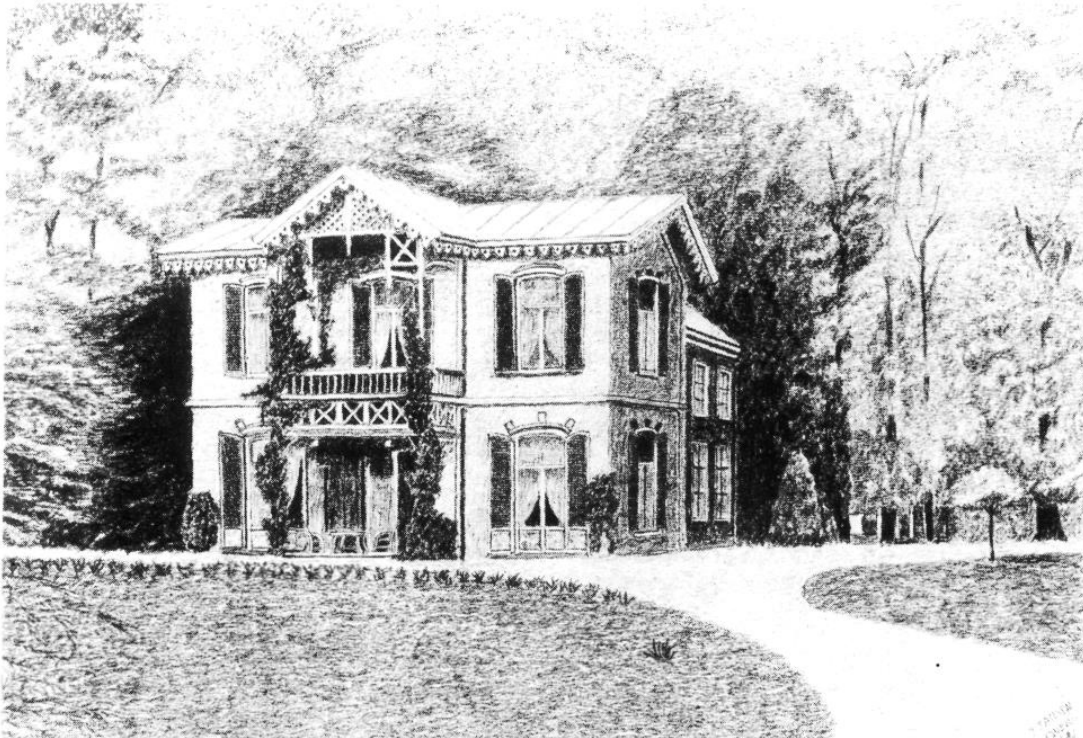
VERZET

E. Plette maakt in Terwolde deel uit van een groep personen die zich bezighoudt met hulp aan onderduikers. Hij zorgt voor de benodigde papieren als bonkaarten en persoonsbewijzen en brengt deze zonodig ter bestemde plekke. Dat laatste was een bron van grote zorg, omdat de kans groot was om gepakt te worden. Daarom liet hij in het ziekenhuis in Deventer een van zijn armen in het gips zetten. Dit gips werd na hardgeworden te zijn doorgezaagd en Plette nam de twee helften met de nodige windsels en een draagdoek mee naar huis. Moesten er nu papieren naar een bepaald adres gebracht worden, dan werden deze tussen de arm en het gips gestopt, met de windsels werd het geheel bij elkaar gehouden en de draagdoek compleeteerde het geheel. Zo is Plette verscheidene malen Duitse controle-posten gepasseerd, waarvan die bij de schipbrug

in Deventer voor de meeste problemen zorgde, zonder dat de Duitsers iets in de gaten hadden. Voor een man met een arm in het gips hadden ze blijkbaar ontzag. Beide mannen zullen aan het eind van de oorlog, kort voor de bevrijding de dood vinden. E. Plette op 8 maart 1945 als slachtoffer van de ongewilde aanslag op Rauter bij de Woeste Hoeve en V. van Spiegel op 8 april 1945 op het landgoed "Oxerhof" onder Colmschate door samenloop van omstandigheden.

HET DRAMA VAN "DE KOLKHOF"

Aan de Rijksstraatweg, tegenover de Dernhorstlaan lag tot de brand in de nacht van 22 op 23 mei 1958 het buiten "De Kolkhof". Tot 1941 werd het bewoond door de Deventer koopmansfamilie Bussemaker, waarvan de laatste bewoner de heer Isaac Bussemaker in dat jaar kwam te overlijden. Hoewel gemeubileerd stond het huis een tijd onbewoond. Bij de buitenplaats behoorden ook nog een koetshuis en een tuinmanswoning.

Villa "Kolkhof" ca. 1920, potloodtekening J. Jansen.

Deze tuinmanswoning werd bewoond door de familie Vink-Caspers. Vanaf de straatweg was het huis aan het oog onttrokken door het bos, dat zich bevond tussen het herenhuis en het aan de westkant gelegen villaatje "de Grosse". Aan de noordkant bevond zich een strook hakhout, die zich uitstreckte tot aan de Terwoldseweg, de zogenaamde "slinger". Hierin bevond zich een wandelpad, dat van de Rijksstraatweg naar de Terwoldseweg leidde. Voor de oorlog had Harm Vink leden van de Palestina Pioniers op zijn tuinderij aan het werk. Deze tuinderij dreef hij naast zijn werkzaamheden als tuinman op "De Kolkhof".

Als de maatregelen tegen de joden driester worden, neemt Vink twee onderduikers in huis. Het zijn een veekoopman uit Drente van een jaar of vijftig, Hendrik genaamd, en een jongeman uit de Betuwe van een jaar of vijftientig, Maarten genaamd. Door hun niet-joodse uiterlijk kunnen ze zich tamelijk vrij bewegen. Beiden helpen Vink op de tuinderij. Hendrik oefent met zekere regelmaat zijn beroep uit als hij met Vink vee gaat kopen. Dit vee wordt klandestien geslacht en aan huis of in de stad Deventer verkocht. Het wordt dan onder de met groente en fruit gevulde kisten per paard en wagen naar Deventer gebracht. Hendrik verkent op de fiets, de arm in een draagdoek, de situatie aan de schipbrug. Menige tocht slaagt op deze wijze. Het aantal onderduikers neemt ondertussen toe tot zeven. Overdag huizen ze in de woonkamer en 's nachts slapen ze in het achterhuis op de hooizolder. Wanneer Hijman van Spiegel uit zijn huis wordt gezet in Deventer, vertrekt hij naar Twello en wordt zelfs een tijdje hoofdbewoner van "De Kolkhof". Hij weet met zijn vrouw een schuilplaats te vinden en duikt onder. Zijn broer Bram van Spiegel wordt eveneens met vrouw en kinderen uit zijn huis "De Blumenkrone"

Autobusdienst Deventer - Apeldoorn, chauffeur Winter, conducteur Goris.

(de meisjesnaam van zijn schoonmoeder) te Twello gezet en meldt zich bij Vink. Ook zij duiken onder en wel bij de familie Mather, het hoofd van de openbare school aan de Kadijk in Terwolde. Als gevolg van een hartaanval komt hij aldaar te overlijden, terwijl dochter Silly in Den Haag, na vertrek uit Terwolde (het werd haar te benauwd in Terwolde) wordt gepakt bij een razzia in een bioscoop. Zijn vrouw Rikie en zoon Freddy overleven de oorlog. Ondertussen stijgt het aantal onderduikers tot 13. Onder hen bevinden zich de broer van Valk van Spiegel, Max met zijn vrouw Saar en zoon Henri. In mei 1944 meldt zich een tot heden onbekend gebleven persoon bij Harm

Vink om vlees te kopen. Als mevrouw S. van Spiegel-de Leeuw van het toilet gebruik gemaakt heeft en bij het verlaten door het raampje naar buiten kijkt, wordt zij door de vleeskoper herkend. Deze licht de Duitsers in, die enige dagen later het huis omsingelen. Vink, zijn vrouw en Hendrik zijn niet aanwezig. Maarten weet aan de aandacht van de Duitsers te ontsnappen en doet of hij op het land aan het werk is. Op afstand moet hij toezien hoe de overige onderduikers worden opgepakt en met een bus van de A.D.A. (Autobusdienstonderneming Deventer-Apeldoorn) worden afgevoerd. Als deze bus de schipbrug passeert fietst daar mevrouw M.L. van Spiegel-Schladen. Achter een van de ramen merkt ze tot haar grote schrik haar schoonzuster. Het is echter te laat. Vink moest nu zelf onderduiken. Hij was dit keer niet door inspecteur H. Richie via zijn schoonvader gewaarschuwd voor een eventuele razzia. H. Richie was inspecteur van politie in Deventer. Over zijn optreden tijdens de oorlog zijn de meningen verdeeld.

HARTOG EN CLARA VREDENBURG

In de Stationsstraat te Twello wonen Hartog en Clara Vredenburg. Zij zijn de enige twee kinderen van Salomon Mozes Vredenburg en zijn vrouw die in Twello zijn blijven wonen. Jarenlang hadden ze een slagerij aan de Rijksstraatweg op de hoek van de Molenstraat (nu anno 1990 een cafetaria). Bovendien was Hartog Vredenburg, geboren in 1872, de koosjer slager van Twello. Hij mocht namelijk onder rabbinaal toezicht ritueel slachten. Zijn zuster Clara, geboren in 1868, doet de huishouding en helpt in de winkel. Midden jaren dertig besluiten ze de slagerij te verkopen en stil te gaan leven. Zij kopen een stuk bouwterrein, vroeger deeluitmakende van het bos van huize "De Rechthoek", gelegen op de hoek van de Rijksstraatweg en de Stationsstraat, en laten er een eenvoudig doch gerieflijk huis bouwen. (Stationsstraat 67). Bovendien wonen ze nu dicht bij hun neef en beide nichten Jaap, Claartje en Sophie van Spiegel, die aan de Klokkenkampsweg het huis "het Valkhof" bewonen (Klokkenkampsweg 39). Zij hopen van een goede oude dag te mogen genieten. Aan het eind van de jaren dertig blijkt Hartog Vredenburg aan chronische gewrichtstuberculose te lijden. Zijn zuster verzorgt hem zo goed mogelijk, wat een hele opgave is omdat hij zich moeilijk bewegen kan en bedlegerig is. Dan breekt de tweede wereldoorlog uit en komen de Duitsers met hun onmenselijke maatregelen. Als deze zich verheven helpen de burens juffrouw Vredenburg, zoals Clara genoemd wordt, zo goed mogelijk.

In maart 1943 krijgen broer en zuster de aanzegging om zich te melden voor transport naar Westerbork. Clara stapt hierop naar burgemeester mr. G.W.J. baron van der Feltz met het verzoek om een verblijfsvergunning voor hen beiden in verband met Hartog's ziekte. De burgemeester onderneemt hierop stappen en richt een verzoek met bijgesloten een dokersattest aan de "Zentralstelle fur Judische auswanderung" in Amsterdam. Het verzoek wordt vergezeld van een bewijs van goed gedrag. Enige dagen later komt er antwoord uit Amsterdam. Het verzoek is in opdracht van Aus der Funten afgewezen. Op zondag 24

april 1943 worden beiden 's avonds opgehaald, 's Maandagsmorgens blijven de gordijnen gesloten. De buurt vreest het ergste, maar durft niet te gaan kijken. Jannus Jansen de melkboer is niet zo benauwd. Hij stapt met de gebruikelijke hoeveelheid melk op het huis af maar treft de bewoners niet meer aan. Op 30 april 1943 worden ze in het concentratiekamp Sobibor om het leven gebracht. Een maand later wordt Jaap van Spiegel van huis gehaald en vindt omstreeks 21 mei 1943 eveneens de dood in Sobibor. Zijn beide zusters zijn kort voor de grote tragedie losbarstte al overleden. De inboedels van de ondergedoken of gedeporteerde joodse burgers worden naar het veilinggebouw aan de Domineestraat gebracht en aldaar opgeslagen. Ze zijn zogenaamd bestemd voor bombardementsslachtoffers, maar de Duitsers en hun handlangers weten er wel raad mee en doen zich meestal eerst zelf te goed. De huizen worden in beslag genomen en worden door Duitsers of Duitse instellingen of door N.S.B.'ers bewoond. Van de Joodse bevolking keert na de oorlog slechts een klein gedeelte terug. Alleen de stille getuigen van een eens bloeiend Joods leven zijn gebleven, zoals de naam "Bloemenkroon" op het huis Rijksstraatweg 80 te Twello, het Spiegelbos en de oude firmanaam voor de vleesfabriek van de Coveco, eveneens te Twello. Alleen de ouderen weten nog hoe het eens was.

Zij die omkwamen, deze gedenk ik,
Eilee ezkerá.

A.W. Peet.

Tot stand gekomen met medewerking van:

Twello	: mw A.B. Martens-Nijdeken, mw J. van Barneveld-Veldhoen, mw J. Paalman, wijlen mw J.G. Dokter (Coba van Lith) hr F. Nijpels, wijlen hr J. Jansen, wijlen hr W.J. Flierman
Steenenkamer	: mw V.W. Kleinvelderman-Willems
Deventer	: mw M.L. Franken-Schláden, wijlen mw G.W. Peet-Flierman hr M. Brouwer
Terwolde	: hr J. Lubberts
Bronnen	: M.H. Gans, Memorboek H.J. van Baaien, De Joodse gemeente van Deventer K.A. van den Hoek, De Bevrijding K.H. Vos, Deventer 1940-1945 Archief gemeente Voorst.

Verantwoording foto's:

Collectieve Oudheidkundige Kring,	blz: 3, 4, 7, 9, 10, 13, 15
Archief gemeente Voorst,	blz: 26
A.W. Peet,	blz: 24, 29
L. Sevenster,	blz: 8, 19, 28

OUDE ANSICHTEN

Het is de O.H.K. Voorst gelukt de hand te leggen op een partij oude ansichtkaarten van Twello uit 1925.

In 1924 opende een kruidenier een nieuwe zaak. Een anderdeel van zijn "handel" was de ansichtkaart.

Een fotograaf werd op pad gestuurd en de serie bestond uit de volgende kaarten:

1. R.K. kerk van Duistervoorde	6. Gemeentehuis
2. idem	7. Dorpsstraat
3. N.H. Pastorie	8. station Twello
4. oude postkantoor	9. Gezicht op de N.H. kerk
5. Domineestraatje	10. De Dijkhof

Helaas maakte de drukker de tekst van de Dijkhof verkeerd, want er staat onder de foto: Huize "Overvelde" - Twello.

De hele serie bruingetinte originele foto's in een envelop is voor Fl 10,- per serie bij de penningmeester, de heer B. van der Hoek, H.W. Iordensweg 47, 7391 KD Twello, tel. 05712-71247 af te halen.

Bij bestelling zijn er extra porto-kosten.

We hebben 40 enveloppen met de 10 oude ansichtkaarten voor u in voorraad en wij adviseren u: Grijp deze unieke kans aan, want u krijgt zulke oude kaarten nergens goedkoper.

Een prachtig cadeau gaat nooit verloren.

L. Sevenster.

PRETTIGE FEESTDAGEN
en
VOORSPOEDIG NIEUWJAAR.
